

Nr 209.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till en katalog över naturvetenskaplig litteratur m. m.; given Stockholms slott den 11 mars 1921.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min Allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
Enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

B. J:son Bergqvist.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern von SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGGVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergqvist yttrade:
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 176 häft. (Nr 209.) 1

Katalog över
naturveten-
skaplig litte-
ratur m. m.

Under punkt 41 av bilagan åttonde huvudtiteln till årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition angående anslag till utgivande av en internationell katalog över naturvetenskaplig litteratur samt upprätthållande av en för katalogarbetet anordnad regionalbyrå för Sverige, beräkna för ändamålet på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 26,400 kronor.

Jag ber nu att få återkomma till denna fråga, vilken vid statsverkspropositionens avlåtande ej var färdigberedd, och skall då först lämna några upplysningar rörande omförmälda katalog m. m.

Frågan om anslag till katalogen förevar hos riksdagen första gången år 1901. På begäran av Royal Society i London hade då genom brittiska ministern i Stockholm gjorts framställning om bidrag från Sveriges sida för utgivande av en internationell fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur.

Royal Society, som låtit utarbета och i 11 digra band utgivit en katalog över innehållet i matematisk-fysiska och naturvetenskapliga tidskrifter och andra liknande publikationer, omfattande tiden från år 1800 till och med år 1883, hade kommit till insikt om att detta arbetes fullföljande och utveckling till att motsvara den nutida vetenskapens fordringar icke kunde åstadkommas uteslutande med ifrågavarande samfunds egna krafter, utan fordrade samverkan från hela den vetenskapligt intresserade världen. Sedan Royal Society genom skriftväxling med vetenskapliga auktoriteter i skilda länder fått visshet om att denna uppfattning vore mera allmänt rådande, hade samfundet under hänvisning härtill utverkat, att den brittiska regeringen utfärdat inbjudning till en internationell konferens för frågans närmare behandling. Denna konferens, bestående av ombud från de flesta civiliserade länder, hade år 1896 sammanträtt i London, och hade även Sverige där varit representerat. Därvid hade enhälligt uttalats, att det av Royal Society planlagda företaget vore synnerligen önskvärt, och beslutits, under förutsättning av de särskilda ländernas anslutning, att från och med år 1900 — senare ändrat till år 1901 — genom internationell samverkan skulle utgivas en katalog, upptagande samtliga från nämnda tid utkomna arbeten inom de matematiska, fysiska och naturhistoriska vetenskaperna, såsom matematik, astronomi, fysik, kemi, mineralogi, geologi, matematisk och fysisk geografi, botanik, zoologi, anatomi, fysiologi, allmän och experimentell patologi, psykofysik och antropologi, vare sig självständigt utgivna eller ingående i tidskrifter, sällskaps publikationer eller andra samlingsverk.

Vid en andra konferens, där Sverige även varit representerat, fastställdes år 1898 de vetenskapsgrenar, som katalogen skulle omfatta. En tredje konferens i ämnet hölls sedermera år 1900. Därvid tillkännagävo några stater definitivt sig villiga att delta i företaget och andra meddelade, att deras anslutning vore sannolik, varför konferensen förklarade sig anse företagens finansiella sida så be- tryggad, att man kunde skrida till närmare åtgärder för katalogens utgivning.

Vid sistnämnda konferens — i inbjudningen hade ifrågasatts, att de utsedda ombuden borde vara försedda med fullmakt att deltaga i ekonomiskt bindande beslut — hade Sverige icke låtit sig representeras. På uppdrag av konferensen tillkom emellertid Royal Societys ovannämnda framställning, som gick ut på att svenska regeringen måtte ansluta sig till företaget genom upprättandet av en s. k. regionalbyrå och subskription för en tid av 5 år på ett antal fullständiga exemplar av den blivande katalogen.

Vetenskapsakademien, som hördes över den gjorda framställningen, anslöt sig till ett av två bland dess ledamöter såsom utsedda kommitterade avgivet utlåtande, ur vars innehåll jag torde böra här anföra följande:

Vid avgörande av frågan, huruvida Sverige borde antaga ifrågavarande inbjudning, borde först framhållas att, såsom akademien vid flera tillfällen yttrat, nyttan av ett katalogarbete av ifrågavarande beskaffenhet vore otvivelaktig. Litteraturen på det naturvetenskapliga området hade vuxit till en omfattning, som redan länge gjort sammanfattande översikter över dess särskilda grenar till oumbärliga hjälpredor för forskaren. Såsom sådana hjälpredor tjänade i främsta rummet de årsberättelser, vilka årligen utgäves, företrädesvis i Tyskland, för de flesta vetenskapsgrenar. I samma mån som den vetenskapliga produktionen ökades, hade det emellertid visat sig, att svårigheterna bleve allt större för dessa årsberättelser att följa med sin tid. Endast få av dem förmådde att, oaktat en utsträckt arbetsfördelning, redogöra för det närmast föregående årets vetenskapliga verksamhet; de flesta utkomme först flera år efter det, för vars produktion de redogjorde, och gäve således icke den vetenskaplige forskaren tillfälle att följa sin vetenskaps framsteg intill den senaste tiden. Härtill bidroge icke minst svårigheten att insamla materialet till dessa årsberättelser, vilket vore spritt i det ständigt växande antalet av vetenskapliga tidskrifter, som utkomme på alla språk och i alla jordens länder. Uppenbart vore, att en snabbt utkommande och så vitt möjligt fullständig katalog över den vetenskapliga litteraturen skulle utgöra icke blott en synnerligen välbehörlig och arbetsbesparande grundval för de refererande årsberättelserna, utan även oberoende av dessa tjäna som en snart sagt oumbärlig vägledning för forskaren. Och att fordringarna på fullständighet och snabbhet i utgivningen för ett sådant arbete icke kunde vinnas utan internationellt samarbete, vore obestriddligt.

Om redan denna synpunkt betingade, att vårt land icke borde undandraga sig att samverka med övriga nationer för målets vinnande, så komme därtill en omständighet av icke mindre betydelse, nämligen företagets internationella karaktär. Ett folk, som ville upprätthålla sitt anseende bland övriga civiliserade nationer, kunde icke underlåta att taga del i dylika internationella angelägenheter, även om den direkta vinsten icke vore omedelbar och påtaglig. Kungl. Maj:t och riksdagen hade också på mångfaldigt sätt visat sig godkänna den tankegång, som låge till grund för detta påstående.

Vad anginge den viktiga frågan om sakens ekonomiska sida, hade akademien i utlåtande av den 12 april 1899 framlagt en ungefärlig beräkning av de blivande kostnaderna, vilka vore av två slag, nämligen dels för den s. k. regionalbyrå, som enligt företagens plan skulle upprättas i Sverige och som skulle hava till uppgift att insamla och katalogisera den ifrågavarande svenska litteraturen, och dels för den centrala byrån i London, som skulle sammanarbeta de från olika länder inkommande uppgifterna samt utgiva och trycka själva katalogen.

I utlåtandet uppgavs att den beräknade kostnaden för centralbyråns arbete skulle utgöra 5,200 engelska pund sterling om året och att för betäckande av denna utgift subskription på 300 fullständiga exemplar, vart exemplar beräknat till 17 pund, vore erforderlig. Vidare meddelades, att ett antal länder hade förklarat sig beredda att subskribera på inalles 163 exemplar; vissa andra länder kunde förväntas övertaga tillhoppa 55 exemplar.

I utlåtandet framlades slutligen vissa förslag i avseende å Sveriges deltagande i katalogarbetet.

Jämlikt föredragande departementschefens hemställan framlade Kungl. Maj:t för riksdagen ett förslag i ämnet, på grund varav riksdagen

dels för inlösen under fem år av fullständiga exemplar och enstaka delar av en internationell fortlöpande katalog över naturvetenskaplig litteratur beviljade ett belopp av 10,000 kronor och därav på extra stat för år 1902 anvisade 2,000 kronor;

dels ock på extra stat för år 1902 anvisade för upprätthållande under åren 1901 och 1902 av en för ifrågavarande katalogarbete avsedd regionalbyrå för Sverige ett belopp av 2,000 kronor.

Den 7 juni 1901 förklarade Kungl. Maj:t härefter, att omfördälda företag att genom internationell samverkan utgiva en fortlöpande internationell katalog över naturvetenskaplig litteratur skulle av Sverige för en tid av fem år från och med år 1901 på det sätt understödjas, att för samma tid skulle av statsmedel inlösas fem fullständiga exemplar av katalogen jämte ett antal exemplar av enstaka delar av densamma och att en regionalbyrå för utförande av Sveriges andel i nämnda katalogarbete skulle genom vetenskapsakademiens försorg anordnas på sätt akademien funne lämpligt. Tillika meddelade Kungl. Maj:t nödiga föreskrifter i avseende å de av riksdagen anvisade penningmedlens utbetalande.

Till inlösen av fullständiga exemplar och enstaka delar av ifrågavarande katalog har riksdagen sedermera på extra stat för vart och ett av åren 1903—1916 anvisat anslag av 2,000 kronor. För år 1917

äskade Kungl. Maj:t ej anslag för berörda ändamål; anledningen därtill var den, att katalogen för tillfället upphört att utkomma.

Sedan vetenskapsakademien emellertid i skrivelse den 13 september 1916 anmält, att enligt ingånget meddelande katalogen fortfarande komme att utgivnas, beviljade 1917 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag för år 1918 på extra stat ett reservationsanslag av 2,000 kronor att för ovannämnda ändamål användas. Enahanda anslag anvisades jämväl för vartdera av åren 1919 och 1920.

För år 1921 har ej något anslag anvisats. Vetenskapsakademien hade först anhållit om beredande av medel för ändamålet, men återkallade sedermera sin framställning, sedan från Royal Society ingått meddelande, att utgivandet av katalogen i samma form som dittills av ekonomiska skäl ej kunde fortsättas. I utsikt ställdes däremot utgivandet vart femte år av en förteckning över utkomna vetenskapliga arbeten, utan annat bidrag från övriga länder än en uppgift på titlarna å under fem-årsperioden utkomna avhandlingar.

Det beklagliga upphörandet av den värdefulla katalogen, vilket sålunda hotat, synes emellertid kunna bli avvärvat.

I juni månad 1920 ingick nämligen till vetenskapsakademien en skrivelse från Royal Society, i vilken skrivelse framhölls möjligheten av att fortsätta utgivandet av ifrågavarande katalog, under förutsättning att de olika ländernas bidrag väsentligen ökades. Det framgick av skrivelsen, att Sverige för erhållande såsom hittills av 5 exemplar av katalogen skulle lämna ett årligt bidrag av 270 pund — efter en kurs av 18 kronor = 4,860 kronor — i stället för hittillsvarande 2,000 kronor. Royal Society inbjöd samtidigt vetenskapsakademien att genom ombud delta i en konferens, som komme att hållas i London den 28 september 1920 för att överlägga om möjligheten att fortsätta katalogens utgivande.

Med anmälan härom anförde akademien i en till Kungl. Maj:t den 27 augusti 1920 avlåten skrivelse:

Enär akademien anser det högeligen önskligt att denna katalog, som har så stor betydelse för den vetenskapliga forskningen, kommer att fortsättas i ungefär samma form som hittills, anser hon att Sverige bör bli representerat vid kongressen och att ombudet erhåller i uppdrag att uttala sig för fortsättandet samt att, under förutsättning av riksdagens bifall, utlova Sveriges deltagande i kostnaderna med 270 pund om året, *dock under uttrycklig förutsättning, att katalogen hädanefter liksom före världskriget kommer att omfatta alla länders naturvetenskapliga litteratur.*

Enär ett eventuellt anslag till katalogen och anslaget till den svenska regionalbyrån kommer att bliva beroende av det beslut konferensen kan komma att fatta, tillåter sig akademien anhålla att senare, då konferensens beslut blivit känt, få inkomma med framställning angående dessa anslag.

I anledning av akademiens framställning förordnade Kungl. Maj:t den 10 september 1920 Sveriges minister i London eller hans ställföreträdare att såsom ombud för Sverige deltaga i omförmälda konferens och föreskrev tillika, att ombudet skulle vid konferensen dels uttala sig för fortsättandet av ifrågavarande katalog i ungefär samma form som hittills, dels, under villkor av riksdagens bifall, utlova Sveriges deltagande i kostnaderna därför med 270 pund om året, dels ock framhålla önskvärheten av att katalogen hädanefter liksom före världskriget komme att omfatta alla länders naturvetenskapliga litteratur. Ombudet skulle till ecklesiastikdepartementet ingiva redogörelse över förhandlingarna vid konferensen.

På grund härav har chargé d'affaires friherre J. M. Alströmer, vilken såsom Sveriges ombud övervarit konferensen, avlämnat en redogörelse över dessa förhandlingar. I redogörelsen lämnas till en början upplysning rörande deltagandet i konferensen, vilkens förhandlingar leddes av Royal Societys president Sir Joseph Thomson. Vid konferensen närvaro åtskilliga medlemmar av Royal Society samt representanter för the British departement of Scientific and Industrial Research. I övrigt voro följande länder representerade vid konferensen, nämligen, förutom Sverige, Danmark, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Japan, Norge, Schweiz, Indien, Queensland, Victoria, Västaustralien, Nya Zeeland och Sydafrika. Ur redogörelsen torde jag få återgiva följande:

På förslag av ordföranden antogs enhälligt en dagordning, varigenom det tillkom konferensen att

I. taga i övervägande, huruvida några och i så fall vilka av följande förändringar i den nuvarande katalogen vore önskvärda, nämligen

- a) en katalog endast angivande författarnamn,
- b) ett överlämnande av detta namnregister till andra institutioner eller enskilda, vilka skulle vara ansvariga för en mera detaljerad katalog,
- c) en katalog utan underavdelningar för olika grenar av vetenskap, eller
- d) en katalog, utkommande endast vart femte år;

II. överlägga huruvida andra förändringar i den nuvarande katalogen vore önskvärda;

III. överlägga om storleken av kostnaderna för åstadkommande av en katalog av den beskaffenhet, som sålunda av konferensen tillstyrkts;

IV. taga under överbäggande, huru medel till dessa kostnader skulle kunna anskaffas, särskilt beträffande erforderligt rörelsekapital, betalning i förskott av de särskilda staternas bidrag m. m.

Såsom ledning för diskussionen tillställdes ombuden en redogörelse över den nuvarande finansiella ställningen och de svårigheter utgivarna av katalogen haft att kämpa med.

Rörande första punkten av dagordningen uppstod en synnerligen livlig debatt, under vilken så gott som samtliga ombuden uppträdde och vilken pågick hela första dagen. Därunder framställdes från amerikanskt håll en mycket skarp kritik över den nuvarande katalogen och det oerhört dyrbara sätt, på vilket densamma uppgjordes, i det knappast något samarbete ägde rum mellan katalogens förläggare och andra institutioner, som arbetade för samma ändamål. Denna kritik understöddes ävenledes kraftigt av några engelska vetenskapsmän, som ansågo att den internationella katalogen såsom institution var död, och att det därför vore bättre söka få något nytt, som vore lämpat efter tidens krav. Försvaret för katalogen i dess nuvarande form och för organisationen i och för åstadkommande av densamma sköttes huvudsakligen av prof. Armstrong.

I enlighet med de mig givna instruktioner uttalade jag mig för fortsättandet av katalogen i ungefär samma form som hittills, vilken vetenskapsakademien hade funnit vara av stort värde för vetenskaplig forskning, och utlovade jag att, under villkor av riksdagens bifall, Sverige skulle delta i kostnaderna för en dylik katalog med pund 270 om året.

Jag framhöll vidare att vetenskapsakademien ansåg självklart, att katalogen hädanefter, liksom före världskriget, skulle komma att vara en verklig internationell katalog och sålunda omfatta naturvetenskaplig litteratur från *alla* länder. För katalogens fortsatta utgivande i dess nuvarande form talade även ombuden för Japan, Danmark, Schweiz och Holland och betonade de tre sistnämnda även kraftigt nödvändigheten av att katalogen komme att omfatta alla länders naturvetenskapliga litteratur. Även flera engelska vetenskapsmän uttalade sig för nödvändigheten av internationellt samarbete härutinnan.

Slutligen antogs av konferensen följande resolution:

»Konferensen uttalar sig för att katalogen tillsvidare för år 1915 bör utkomma i dess nuvarande form samt om möjligt även för åren 1916—1920 i ett gemensamt häfte, förutsatt att erforderligt finansiellt understöd kan erhållas. Vid första lägliga tillfälle bör hela frågan rörande det framtida organiserandet av sagda katalog tagas under förnyad prövning.

Därvid bör särskilt tagas i beaktande möjligheten av en förändring av den internationella katalogen till ett gemensamt namn- och sakregister, utgivet med mellantid av tre, fem eller tio år, allt efter behovet inom de olika vetenskapsgrenarna, varvid materialet så långt som det vore praktiskt möjligt borde erhållas genom samarbete med förut befintliga tidskrifter och andra vetenskapliga registreringsbyråer».

Beträffande övriga frågor på dagordningen beslöt konferensen, då de flesta av ombuden ej hade bemyndigande från sina respektive regeringar att utlova något visst bestämt bidrag, att endast uttala sig för önskvärdheten av att ett rörelsekapital anskaffades, förutom årliga bidrag av de särskilda staterna. Rörande dessa bidrags storlek framställdes ett förslag gående ut på att desamma skulle beräknas, icke såsom hittills efter antalet subskriberade katalogexemplar, utan efter folkmängden i de olika länderna i samma proportion, som dessa länder deltog i kostnaderna för »The International Research Council».

För att närmare utreda dessa och övriga vid konferensen diskuterade frågor tillsattes slutligen en kommitté bestående av amerikanske delegeraden dr Robert Yerkes, Royal Society's sekreterare Mr. Jeans, schweiziske delegeraden dr H. A. Bather.

Denna kommitté, som omedelbart efter konferensens slut sammanträdde, skulle snarast avgiva sitt förslag till framtida utgivandet av katalogen och det ekonomiska betryggandet av densamma till The Council of the Royal Society, som sedermera skulle direkt sätta sig i förbindelse med respektive vetenskapliga institutioner i de skilda länderna.

Vetenskapsakademien torde därför inom kort få emotse närmare förslag i frågan från The Royal Society.

Sistberörda förslag inkom till vetenskapsakademien den 17 november 1920 i form av en cirkulärskrivelse från Royal society. Akademien avlät sedermera den 1 december 1920 skrivelse till Kungl. Maj:t, i vilken skrivelse akademien bland annat anmärker, att, jämlikt förslaget, bidragen till kostnaden för katalogens utgivande skulle beräknas efter varje lands folkmängd samt bestå dels av ett bidrag för en gång till en grundfond för katalogen å 34,000 pund, dels ock av årliga bidrag. Härefter yttrar akademien:

För Sverige, vars folkmängd ligger mellan 5 och 10 millioner, skulle bidraget till grundfonden uppgå till 850 pund (= ungefär 15,300 kronor) samt det årliga bidraget till 476 pund (= 8,568 kronor.) I ersättning härför skulle Sverige erhålla 10 friexemplar av varje årgång av katalogen i stället för de fem hela exemplar jämte enstaka delar, som hittills inlösts mot en årlig avgift av omkring 2,000 kronor.

Ehuru akademien under nuvarande förhållande endast med tvekan ansett sig böra hemställa om ett så stort anslag för ifrågavarande ändamål, har hon dock med hänsyn till katalogens stora betydelse för det internationella naturvetenskapliga samarbetet ej ansett, att vårt land borde undandraga sig denna utgift, därest densamma kommer att beviljas av övriga kulturländer. Hon gör detta dock endast under det uttryckliga villkor, att katalogen liksom före världskriget blir verkligt internationell d. v. s. kommer att omfatta den naturvetenskapliga litteraturen i alla länder. Innehållet i mom. 4 av Royal Societys cirkulärskrivelse synes visserligen ej ingiva förhoppning om, att detta skulle bliva fallet, men om ock en del av de länder, som varit i krig med England, tills-

vidare ej skulle kunna lämna ekonomiskt bidrag till katalogen, torde det ej möta svårigheter att även från dem — med undantag av Ryssland, där dock, så vitt man vet, för närvarande inga vetenskapliga arbeten utkomma — erhålla de uppgifter, som behövas för katalogen. Dessa länder skulle då komma i samma ställning, som de 29 till konferensen inbjudna länder, från vilka Royal Society ej synes vänta sig kunna erhålla något ekonomiskt understöd för katalogens utgivning.

Skulle katalogen bli ofullständig och endast upptaga en del av världslitteraturen, har den förlorat största delen av sin betydelse och förtjänar ingalunda den ekonomiska uppoffring, som det ifrågasatta bidraget skulle innebära. Av Royal Societys skrivelse framgår vidare, att frågan nu närmast rör katalogen för åren 1915—1920 och att varje deltagare skulle binda sig för dessa år. De sammanlagda årsbidragen för dessa år skulle således uppgå till ett belopp av 2,856 pund eller efter en kurs av 18 kronor 51,408 kronor. Till täckande av denna summa finnes av de för samma år redan beviljade anslagen å 2,000 kronor reserverat ett belopp å 7,714 kronor 16 öre, som endast till mindre del torde behövas för inlösen av ännu ej utkomna delar av katalogen för år 1914. Till en början torde därför för år 1922 ej behöva beviljas större belopp än som behöves för bidrag till grundfonden samt för en årgång av katalogen.

Under åberopande härav hemställde akademien, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1922 bevilja dels ett anslag för en gång av 850 engelska pund, dels ett årsbidrag av 476 engelska pund att utbetalas till Royal Society, under förutsättning att genom dess försorg kommer att utgivas en internationell katalog över naturvetenskaplig litteratur, som i samma utsträckning som före världskriget upptager all dylik litteratur, som förekommer i världsmarknaden; samt

att medgiva, att nyssnämnda belopp, därest så befines nödigt, må förskottsvis få utbetalas redan under år 1921 och att därvid även må tagas i anspråk de besparingar å föregående anslag för inköp av den internationella katalogen, som tilläventyrs återstå, sedan 1914 års årgång av densamma blivit tillfullo betald.

Såsom nämnts i akademiens skrivelse finnes av de för de senare åren anvisade anslagen besparat ett belopp av tillhoppa 7,714 kronor 16 öre. Enligt vad jag inhämtat kan det beräknas, att av detta belopp omkring 250 kronor komme att erfordras till inlösen av katalogens avdelning för »physiology» år 1914, vilken ännu ej utkommit och således ej blivit betald.

Vid sin tillstyrkan av anslags beviljande till katalogens utgivning har vetenskapsakademien fäst det uttryckliga villkor, att ka-

atalogen liksom före världskriget bleve verkligt internationell d. v. s. komme att omfatta den naturvetenskapliga litteraturen i alla länder. Då tillgängliga handlingar i ärendet icke syntes fullt oförtydligt giva vid handen huru därmed komme att förhålla sig, har jag genom utrikesdepartementets bemedling sökt förskaffa mig tillförlitlig upplysning härutinnan. Till svar därpå överlämnades till ecklesiastikdepartementet ett meddelande från svenska beskickningen i London, vari återropades en bilagd skrivelse från Royal Societys sekreterare. I denna skrivelse meddelades under hand, att det vore Royal Societys bestämda avsikt, att katalogen för framtiden skulle innehålla vetenskaplig litteratur från alla länder, under förutsättning att detta låte sig göra. Sekreteraren erinrar därvid om att vissa tvivelsmål om möjligheten att erhålla tyska och österrikiska bidrag yppat sig vid konferensen i september. För egen del tror han ej på någon svårighet i detta avseende. Han försäkrar sig ej hava från någon medlem av Royal Society hört antagas annat än att katalogen skulle bliva i vidsträcktaste mening internationell.

Den av sekreteraren utlovade officiella bekräftelsen på detta underhandsmeddelande innehålles i en av honom till friherre Alströmer avlåten, i svensk översättning så lydande skrivelse:

London den 21 jan. 1921.

I överensstämmelse med mitt brev till Eder av den 13 jan. framlade jag igår inför Royal Society's ordförande och råd den fråga, som avhandlades i Edert brev den 11 januari.

De uppdraga åt mig att försäkra Eder, fullt och utan reservation, att det är Royal Society's avsikt, att katalogen för framtiden skall omfatta, till samma utsträckning som före kriget, världens hela vetenskapliga litteratur.

De enda mått och steg, som hittills hava tagits i sådant syfte, hava varit försök att försäkra sig om de nödiga medlen. Innan det är känt, huruvida dessa kunna anskaffas, har Royal Society ej vidtagit och kan ej vidtaga detaljerade åtgärder för att garantera, att något som helst lands litteratur blir katalogiserad i den nya katalogen.

Högaktningfullt
J. H. Jeans.
Sekreterare i R. S.

Departement-
schefen.

Det lider intet tvivel att det skulle innebära en stor förlust för forskningen på naturvetenskapernas olika områden, om den ifrågasvarande internationella katalogen av ekonomiska skäl skulle komma

att upphöra. Royal Society, som hittills burit även det finansiella ansvaret för katalogens utgivande, har förklarat sig ej längre kunna fortfara därmed; samfundet synes redan hava åsamkat sig en jämförelsevis betydande skuld för upprätthållandet av företaget. Det är därför tydligt, att ett ingripande måste ske, därest katalogen fortfarande skall kunna utgivas. Det har då ansetts, att de särskilda stater, vilkas vetenskapliga värld dragit nyttan av katalogen och komme att lida skada av dess upphörande, skulle på ett kraftigare sätt än hittills lämna bidrag till kostnaderna för katalogarbetet. Med insikt om vad katalogen betytt för det vetenskapliga arbetet överallt måste man principiellt finna anspråken härpå grundade, även om man, lika med vetenskapsakademien, måste beteckna de belopp, som nu skulle krävas av Sverige, såsom rätt avsevärda.

De bidrag, som sålunda enligt angivna grunder erfordrades för Sveriges del, skulle utgöra dels tillskott till en grundfond med ett belopp av 850 pund, dels årliga bidrag av 476 pund.

Grundfondens ändamål synes skola vara att lämna Royal Society medel i händerna till att förskottsvis bestrida nödiga utgifter för katalogens utarbetande, tryckande m. m. i avbidan på att dessa utgifter kunna ersättas medelst inflytande årsavgifter. I händelse av katalogens upphörande torde tillskottet till grundfonden kunna återfås. I svenskt mynt har tillskottet från Sverige, efter en kurs av 18 kronor för ett engelskt pund, beräknats till omkring 15,300 kronor.

Det årliga bidraget från Sverige har som sagt beräknats till 476 pund, efter nyssnämnda kurs motsvarande 8,568 kronor. Vetenskapsakademien har erinrat, att frågan närmast rör katalogen för de sex åren 1915—1920, för vilken tid varje deltagare skulle binda sig. Sammanlagt skulle då i svenskt mynt för dessa år komma att erfordras, förutom tillskottet till grundfonden, 51,408 kronor.

Hela detta belopp behöver emellertid ej äskas hos riksdagen. Enligt vad av akademien meddelade upplysningar giva vid handen, finnes av de för åren 1915—1920 (bortsett från år 1917) anvisade anslagen, vilka varit av reservationsanslags natur, besparat ett för inlösen av katalogen för sagda sex år utan vidare tillgängligt belopp av omkring 7,450 kronor. Med avdrag härför kräves alltså tillsvidare för ändamålet ett belopp av omkring 43,950 kronor. Därav skulle, enligt akademiens hemställan, för år 1922 behöva anvisas beloppet av *ett* årsanslag, beräknat till 8,568 kronor.

Innan jag framställer förslag om Sveriges deltagande i katalogarbetet på sätt nu avsetts, måste jag återkomma till en sak, som synes vara av största betydelse i avseende å värdet av katalogen. Jag menar frågan huruvida katalogen kommer att omfatta den naturvetenskapliga litteraturen i alla länder, särskilt då litteraturen från Centraleuropa. Otvivelaktigt har vederbörandes goda vilja i detta stycke tillfredsställande betygats. Handlingarna vid septemberkonferensen synas emellertid giva vid handen, att utarbetandet av nödiga uppgifter rörande litteraturen från nyssberörda område ej komme att anförtros dithörande korporationer eller sakkunniga. Man måste då fråga sig åt vem detta skall anförtros och om det vid omfördälda förhållande kan med säkerhet väntas bliva utfört på ett fullt betryggande sätt. Det är tydligt, att katalogens värde i hög grad nedsättes om en naturvetenskaplig produktion av den betydendet, som den ifrågavarande hittills ägt, framdeles ej komme att på ett tillfredsställande sätt ingå i katalogen. Vetenskapsakademien har visserligen uttalat, att det ej borde möta svårigheter att från ifrågavarande länder erhålla behöfliga uppgifter för katalogen, men jag kan ej frånse att på denna punkt ännu råder en viss oklarhet.

Med hänsyn härtill och då tydligtvis, såsom även Royal Societys sekreterares skrivelse den 21 januari 1921 ger vid handen, katalogens tilltänkta fortsättande beror på huruvida nödiga medel från olika håll kunna anskaffas, torde det för närvarande vara svårt att slutgiltigt bestämma sin ställning till den viktiga frågan. Emellertid synes man böra försäkra sig om att medel kunna vara att tillgå, därest det visar sig, att frågan om katalogens fortsättande utvecklar sig på ett tillfredsställande sätt. Jag föreställer mig, att Kungl. Maj:t bör hos riksdagen göra framställning om beviljande av nödiga medel till bestridande av Sveriges andel i grundfonden samt bekostande av på Sverige belöpande årsbidrag för åren 1915—1920. Riksdagens eventuella beslut torde böra genom utrikesdepartementets bemedling bringas till Royal Societys kännedom, med anhållan tillika om upplysning beträffande utfästa bidrag från andra länder till katalogens fortsättande samt om de utvägar man ämnar anlita för erhållande av nödiga uppgifter för Centraleuropas vidkommande. Det torde sedermera efter omständigheterna få bero på Kungl. Maj:t att besluta om Sveriges deltagande i katalogens

fortsättande. Om, mot vad jag vill hoppas, förhållandena icke ställa sig gynnsamma, lärer vederbörlig anmälan härom böra ske till riksdagen.

I sammanhang med frågan om anslag till den internationella katalogen har jag att anmäla behovet av anslag till den s. k. regionalbyrån.

Regional-
byrån.

Anslaget till denna byrå anvisades såsom nämnt första gången vid 1901 års riksdag med 2,000 kronor för åren 1901 och 1902. För vart och ett av åren 1903—1921 har riksdagen för byrån anvisat extra anslag till belopp av 1,600 kronor.

När vetenskapsakademien under år 1919 tillkännagav, att anslag till katalogen ej krävdes för år 1921, äskade akademien likväl anslag till regionalbyrån för det året. Detta ansågs fortfarande behövt.

I sin förutnämnda skrivelse den 1 december 1920 upprepar vetenskapsakademien, att regionalbyråns arbete under alla förhållanden bör fortgå. Akademien syftar därvid dels på behovet av att kunna lämna nödiga uppgifter till de utländska fackkataloger, som kunna komma att utgivis, dels på det eventuella utgivandet av en katalog över svensk naturvetenskaplig litteratur.

I avseende å anslagsbeloppet anmärker akademien, att det hittillsvarande anslaget å 1,600 kronor för år förut varit tillräckligt och stundom till någon mindre del kunnat besparas statsverket. På grund av ökad arbets- och materialkostnad hade emellertid under år 1920 anslaget visat sig otillräckligt. Då ingen utsikt funnes att under närmaste tiden kunna nedbringa dessa kostnader, hemställde akademien, att för upprätthållande under år 1922 av den för ifrågasvarande katalogarbete anordnade regionalbyrån för Sverige måtte hos riksdagen utverkas ett anslag av 2,500 kronor.

Regionalbyrån synes vara behövt, även om, mot förväntan, den förut nämnda av Royal Society utgivna katalogen komme att upphöra. Jag finner mig således böra understödja akademiens begäran om anslag för byråns upprätthållande och har intet att erinra ifråga om det äskade beloppet.

Departement-
schefen.

De belopp, som enligt vad jag nu utvecklat skulle behöva äskas å extra stat för år 1922, utgöra tillhoppa 26,368 kronor, alltså nå-

got mindre än ovannämnda till beräknande föreslagna belopp av 26,400 kronor.

Åberopande vad jag i det föregående anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

ej mindre, såsom bidrag för Sveriges del, till bestridande av kostnaderna för fortsatt utgivande, väsentligen i samma form som hittills, av den internationella katalog över naturvetenskaplig litteratur, vars publicerande ombesörjts av Royal Society i London, dels anvisa på *extra stat* för år 1922 ett reservationsanslag av 15,300 kronor, att efter Kungl. Maj:ts bestämmande utgöra tillskott till en av Royal Society bildad grundfond för katalogen, dels ock bevilja ett anslag av 43,950 kronor, att utgå såsom bidrag till katalogens utgivande för åren 1915—1920, och därav på *extra stat* för år 1922 anvisa ett reservationsanslag av 8,568 kronor, att efter Kungl. Maj:ts beprövande utgå,

än även för upprätthållande av en för katalogarbetet anordnad regionalbyrå för Sverige anvisa på *extra stat* för år 1922 ett reservationsanslag av 2,500 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan av statsrådets övriga ledamöter, gilla och skulle proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Harald Frisk.